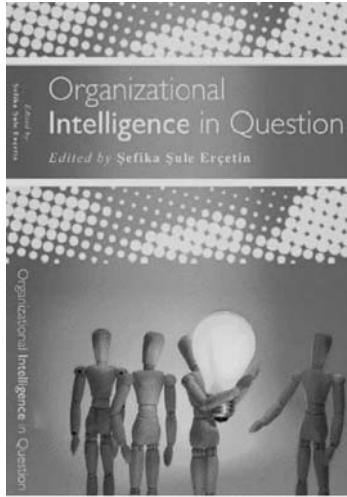

Kitap Değerlendirme

Örgütsel Zekâ Sorgulanıyor Organizational Intelligence in Question

Editör: Prof. Dr. Şefika Şule Erçetin
Nilay Başar Neyişçi*

Editörlüğünü Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN'in yaptığı ve Amazon Şirketler Grubu üyesi Booksurge tarafından İngilizce olarak yayımlanan "Örgütsel Zekâ Sorgulanıyor" adlı yapıtta, örgütsel zekâ pek çok farklı açıdan değerlendirilmekte ve günümüz örgütleri için hayati önem taşıyan özellikleri ve boyutlarıyla hem kuramsal hem de uygulama açısından ele

alınmaktadır. Kitabın oluşumuna Türk akademisyenler ve yazarlar katkı sağlamıştır. Bu anlamda, alanında nadir rastlanabilecek İngilizce bir çalışmadır.

Örgütsel Zekâ Sorgulanıyor 12 bölümden oluşmaktadır. Örgütsel Zekâ başlıklı ilk bölümde, Erçetin örgütsel zekâ kavramını grup zekâsı ve kolektif zekâ gibi kavramlardan ayırtılmakta, dinamik ve statik zekâ kavramlarına işaret etmekte, bilişsel alt sistemler ve örgütsel zekâ arasındaki ilişkiyi irdelemekte ve örgütlerin hem örgüt içi uyum ve sinerjiye hem de değişmekte olan dış koşullara karşı duyarlı olması gereğine vurgu yapmaktadır. Örgütsel zekânın değişkenlerinin örgüt kültürü, örgütsel hafıza, bilgi ve bilişim sistemleri ve örgütsel öğrenme olarak ele alındığı bu bölümde, genel özellikleri açısından bireyin zekâsı örgütsel zekâ ile karşılaştırılmakta ve örgütsel zekâ "örgütlerin dirimlerini sürdürebilmelerini olanaklı kılan yeteneklerinin bütünü ve kullanımını ifade etmekte" olan bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Örgütsel zekâyâ ilişkin beceriler / ye-

* Araştırma Görevlisi, Hacettepe Üniversitesi E.F. Eğitim Bilimleri Bölümü.

Görüş

Akademik
Bakış

207

Cilt 2, Sayı 4
Yaz 2009

tenekler şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- Eylem ve tepkide çabukluk,
- Değişen durumlara uyum sağlayabilme,
- İşleyişte esnek ve rahat olabilme,
- Sezebilme ve öngörülü olabilme,
- Açık fikirli olabilme,
- Hayal gücünü kullanabilme,
- Yenilenebilme

Kitabın Örgütsel Zekâ Ölçeği II (Üniversite Versiyonu) ve Uygulanması (Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Örneği) başlıklı ikinci bölümünde, Erçetin, Çetin ve Potas (2007) tarafından geliştirilen “Örgütsel Zekâ Ölçeği”nin üniversite ortamına uyarlanmış yeni versiyonuna yer verilmektedir. Bu bölümde aynı zamanda Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi’nde örgütsel zekânın eylemsel boyutlarının gösterilme sıklığı nedir? Bu konudaki görüşler cinsiyete, unvanlara ve bölümlere göre değişmekte midir? sorularının yanıtlanmaya çalışıldığı bir uygulamaya ve sonuçlarına yer verilmektedir. Bu yönüyle, bu çalışmada yöneticilere örgütsel zekanın ölçülmesine ilişkin geçerliği ve güvenilirliği ortaya konulmuş bir enstrüman sunulmaktadır.

Kitabın en ilginç ve dikkat çekici bölümlerinden biri olan Örgütsel Zekânın Can Suyu: Yeni Bir Zekâ Türü Olarak Barış Zekâsı başlıklı üçüncü bölümde, zekâ kavramının açıklanmasında kullanılan metaforlar (Coğrafik, bilişsel, biyolojik, epistemolojik, antropolojik, sosyolojik, sistem)

ele alınmış ve yeni bir zekâ türü olarak barış zekâsı örgütsel zekânın can suyu olarak tanımlanmıştır. Erçetin tarafından yeni bir zekâ türü olarak 2007 yılında Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi’nde tanımlanan aynı kongre’de Erçetin ve Çayköylü tarafından Barış zekâsına sahip bir lider olarak: MUSTAFA KEMAL ATATÜRK bağlamında irdelenen barış zekâsının hem yeni bir zekâ türünün örgütsel zekâ açısından ilk kez bu çalışmada ortaya konulmuş olması oldukça önemlidir. Barış zekâsı, “adaptasyon temelli olma, akıcılık, yaratıcılığın süper seti olması ve evrimsel bir geçmişe sahip olması” gibi özellikleri açısından değerlendirilmiş ve daha sonra barış zekâsının örgütsel zekâ açısından önemi vurgulanmıştır. Yazarlar bu bölümü şu ifadelerle sonuçlandırmaktadırlar: “Biz aynı zamanda barış zekâsının bireysel ve örgütsel düzeyde gerilediği ya da körleştiği durumlarda narsisistik, paranoid, mazokistik, sadistik, sosyopatik, bağımlı, avoidan veya histriyonik kişilik örüntüleri ve/veya kişilik bozukluklarının yahut paranoid özellikli bir takım psikotik bozuklukların zemin bulacağını ileri sürüyoruz. Bu durumların ise şiddet, saldırganlık üreten bireysel, örgütsel ve toplumsal psikopatolojik izdüşümleri olabileceğini öngörüyoruz. Bu anlamda da yeni tanımladığımız bir zekâ türü olarak barış zekâsını örgütsel zekânın can suyu olarak tanımlıyoruz”. Üçüncü bölüm, bu yönüyle, kitabın oldukça üzerinde durularak okunması gereken bir bölümünü oluşturmaktadır.

Kitabın diğer ilginç bölümlerinden biri olan dördüncü bölüm Örgütsel

Zekâyı Çözümlmek İçin Yeni Bir Metafor: Maddenin Bazı Halleri ve Sıvı başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, farklı zekâ türleri ve maddenin halleri metaforik olarak zekâyla ilişkilendirilmiş ve maddenin katı hali-bitkisel ve hayvansal zeka, sıvı hali-insani zeka, gaz hali-kaotik zeka olarak tanımlanmıştır. Örgütsel zekâ maddenin sıvı hali bağlamında açıklanmıştır ve sıvıların özellikleriyle ve gösterdiği davranışlarla örneklendirilmiştir.

Kitabın Örgütsel Zekânın Gelişiminde Kritik Bir Süreç: Örgütsel Sosyalleşme başlıklı beşinci bölümünde, örgütsel sosyalleşme kavramı sosyalleşme, karşılaşma ve uyum aşamalarına vurgu yapılarak açıklanmıştır. Ayrıca bu bölümde, örgütsel zekâ açısından sosyalleşmenin iş gören seçiminde örgütsel imaja kadar önemi ifade edilmiş, örgüte yeni katılanların örgütsel değerleri içselleştirmesinde örgütsel zekanın rolüne değinilmiş ve zeki örgütlerin sosyalleşme sürecinde örgüte yeni katılan üyelerdeki potansiyeli olumlu yönde açığa çıkarabileceğinin altı çizilmiştir.

Kitabın Örgütsel Zekâyı İlişkin Yeteneklerin Eylemsel Boyutları ve Kazandırılması başlıklı altıncı bölümünde, Erçetin (2004) tarafından tanımlanan örgütsel zekânın eylemsel boyutları, yetişkin eğitimi ve hizmet içi eğitim bağlamında ele alınmıştır. Bu bölümde ayrıca örgütsel zekâyı ilişkin yeteneklerin geliştirilmesine yönelik örnek bir hizmet içi eğitim programı sunulmuştur.

Kitabın Toplumsal Kültür, Örgüt Kültürü ve Örgütsel Zekâ başlıklı yedinci bölümüne, kavramsal yönleri

ve etkileriyle kültür, kültürel katmanlar, örgütsel kültür, kültürler arası farklılaşma konularına değinilmiş ve örgütsel zekâ ve kültür ilişkisi 17 eylemsel boyutta ele alınmıştır. Sonuç olarak, bu bölümde “Toplumsal kültürü oluşturan bireylerin aynı zamanda, örgütlerin çalışanlarını ve müşterilerini de temsil ettiğini düşündüğümüzde, toplumsal kültür örgüt kültürünü etkilemektedir. Bu bağlamda kültürlerarası farklılaşmanın örgütlerin yapılarını, işleyişlerini, algılamalarını, kültürlerini dolayısıyla örgütsel zekâlarını etkileyeceği açıktır” görüşüne yer verilmektedir.

Kitabın Örgütsel Zekânın Sosyal Ağlardaki Görünümleri başlıklı sekizinci bölümünde, örgütsel zekânın eylemsel boyutları açıklanmış ve örgütsel zekâ sosyal ağ analiziyle değerlendirilmiştir. Örgüt ağlarının çoğu kez informal sosyal ağlar olarak ortaya çıkmakta olduğu ve iş görenlerin ve ekiplerin daha dayanıklı/sağlam, daha yenilikçi ve tutarlı olmalarını sağlamakta, sorun çözme, karar verme ve bilgi akışında işbirliğini kolaylaştırmakta ve örgütün verimliliğini artırmakta olduğu vurgulanmış ve ağların (işgören ve/veya ekipler arası ilişkiler ve ilişki örüntüleri ağı) türünün, söz konusu görevlerin türlerine bağlı olarak değişebilmekte olduğu belirtilmiş ve yerine getirilmesi gereken iş/görevin verimli bir şekilde gerçekleştirilmesi için optimum örüntüye dönüşmesi gerekmekte olduğu sonucu ifade edilmiştir.

Kitabın Stratejik Düşünmenin Felsefi Temelleri ve Örgütsel Zekâ başlıklı dokuzuncu bölümünde, stratejik

gazi

Akademik
Bakış

209

Cilt 2, Sayı 4
Yaz 2009

düşünmenin artan önemi ve strateji-den farkı açıklanmış, stratejik düşünmeyi etkili hale getirmek için gerekli süreçler irdelenmiş ve geniş ölçüde örgütsel öğrenme; öğrenen örgüt ve örgütsel zekânın stratejik düşünmeyle oluşumuna yer verilmiştir.

Kitabın Örgütsel Virüsler: Örgütler Tehlike Altında başlıklı onuncu bölümde, insan vücudunu tehdit eden virüsler gibi örgütleri tehdit eden virüslerin varlığına dikkat çekilmiş ve bu virüslerle baş etmenin yolunun örgütsel zekâya ilişkin yeteneklerin etkin bir biçimde kullanılmasıyla mümkün olabileceği belirtilmiştir. Benzer şekilde, kitabın Örgütsel Zekâyı Etkileyen Hastalıklar başlıklı on birinci bölümünde, bireylerin fizyolojik ve psikolojik sağlıklarını etkileyen temel hastalıklara yer verilmiş ve bu rahatsızlıkların örgütün genel işleyişini nasıl tehdit edebileceği ortaya konmuştur.

Kitabın son bölümü Küreselleşme ve Örgütler başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, küreselleşme kavramı geniş olarak tartışılmış, küreselleşme karşısında örgütlerin bugünkü durumu betimlenmiş ve küreselleşme etkileri açısından yönetim yaklaşımları bağlamında ele alınmıştır. Son bölüm, küreselleşme sürecinde örgütlerin zekâlarının geliştirilmesi, bu anlamda kavramsal, işlevsel düzeyde çalışmaların çeşitlendirilmesi ve derinleştirilmesi için çağrı niteliğindedir.

Özetle, alana yabancı olanlar için ileri düzeyde metinlerden oluşan *Örgütsel Zekâ Sorgulanıyor* adlı bu kitap, sağlam temellere oturtulmuş bir bakış açısıyla etkileyici bir çalışma örneğidir ve her kademedeki çalışan yöneticinin kendi biriminde ve dolayısıyla kendi örgütünde örgütsel zekâyı değerlendirmesine ve geliştirmesine bir ilham kaynağı olabilecek niteliktedir.

görsel

Akademik
Bakış

210

Cilt 2, Sayı 4
Yaz 2009